

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

факультет цивільного захисту

кафедра управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного захисту

Європейського союзу

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова професійна

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньо-науковою програмою «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

підготовки доктора філософії

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»

за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою управління
та організації діяльності у сфері
цивільного захисту на 2024-2025
навчальний рік.

Протокол від «21» 08 2024 року

№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного
захисту Європейського союзу»

2024 рік

Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного захисту Європейського союзу» сприяють формуванню у науковців теоретичних знань з питань регулювання процесів пов'язаних з цивільним захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій різноманітного походження та практичних навичок які необхідні дослідникам в сфері цивільного захисту для вирішення задач в рамках підвищення рівня функціонування єдиної державної системи цивільного захисту України з урахуванням досвіду країн Європи та входу України до Механізму цивільного захисту Європейського союзу.

Формуванню у здобувачів вищої освіти необхідного в їхній подальшій діяльності рівня знань та умінь щодо міжнародного досвіду застосовування механізмів державного регулювання цивільного захисту, основних положень та європейських практик їх використання у сфері управління цивільним захистом.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Ященко Олександр Анатолійович, заступник начальника кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту, кандидат економічних наук, доцент
Контактна інформація	м. Харків, вул. Баварська, 7, кабінет заступника начальника кафедри
E-mail	kafedra_uodscz@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	цивільна захист пожежна безпека національна безпека державне управління human resources management, HRM
Професійні здібності	https://scholar.google.ru/citations?hl=ru&user=aiNdtewAAAAJ https://orcid.org/0000-0001-7129-389X https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208651172
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Участь у науково-дослідних роботах, публікація результатів наукових досліджень у вітчизняних та зарубіжних виданнях, зокрема у виданнях, що включені до науково-метричної бази Scopus

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру що п'ятниці з 16.00 до 17.00. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета викладання освітнього компонента. Викладання навчальної дисципліни «Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного захисту Європейського союзу» є формування у слухачів теоретичних знань з питань державного регулювання процесів пов'язаних з цивільним захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій різноманітного походження та практичних навичок які необхідні керівникові служби цивільного захисту для рішення організаційно- управлінських задач в рамках функціонування державної системи цивільного захисту з урахуванням досвіду країн Європи.

Основні завдання вивчення дисципліни:

Основними завданнями вивчення дисципліни «Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного захисту Європейського союзу» є формування у здобувачів вищої освіти необхідного в їхній подальшій діяльності рівня знань та умінь щодо міжнародного досвіду застосовування механізмів державного регулювання цивільного захисту, основних положень та європейських практик їх використання у сфері управління цивільним захистом.

Після вивчення навчальної дисципліни «Світові практики цивільної безпеки та Механізм цивільного захисту Європейського союзу» здобувачі вищої освіти повинні набути та отримати

знання:

- нормативно-правове забезпечення у сфері цивільного захисту країн Європейського союзу;
- стратегію державної політики у сфері цивільного захисту Європи;
- організацію управління, взаємодії та координації дій між центральними і місцевими органами виконавчої влади під час виникнення НС в країнах Європи;
- порядок організації функціонування органів управління ЦЗ, аварійних рятувальних служб та підрозділів країн Європейського союзу;
- організацію планування заходів щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного та воєного характеру в країнах Європи;.

уміння:

– узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології.

– визначити проблеми і шляхи їх вирішення у сфері професійної діяльності. Розробляти організаційні і практичні заходи пов'язані з моніторингом, прогнозуванням, попередженням, локалізацією і ліквідацією, а також мінімізацією наслідків надзвичайних ситуацій з урахуванням досвіду світових практик.

комунікація:

– здійснювати взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності.

Повинні бути сформовані наступні компетентності:

- *Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.*

- *Здатність працювати в міжнародному контексті.*

- *Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері цивільної безпеки, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.*

Результати навчання:

- мати передові концептуальні та методологічні знання в сфері цивільної безпеки і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку цивільної безпеки, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

- планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з цивільної безпеки та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	Форма здобуття освіти
	очна (денна)	заочна
Статус дисципліни	обов'язкова професійна	обов'язкова професійна
Рік підготовки	2024	2024
Семестр	3	3
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	2	2
- загальна кількість годин	90	90

Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	20	12
- практичні заняття (годин)	-	-
- семінарські заняття (годин)	24	4
- лабораторні заняття (годин)	—	-
- курсовий проект (робота) (годин)	—	-
- інші види занять (годин)	-	-
- самостійна робота (годин)	46	76
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	—	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Наявність освітнього ступеня магістр, вивчення навчальної дисципліни:
Академічна іноземна мова

Результати навчання та компетентності з дисципліни

відповідно до ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Мати передові концептуальні та методологічні знання в сфері цивільної безпеки і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку цивільної безпеки, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.	ПРН 1
Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з цивільної безпеки та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті сучасних знань щодо досліджуваної проблеми	ПРН 5

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та спеціальні)	ЗК, СК
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ЗК01
Здатність працювати в міжнародному контексті.	ЗК02
Здатність розв'язувати комплексні проблеми цивільної безпеки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.	ЗК04

Програма освітнього компонента:

Модульний контроль № 1

Тема 1.1 Історія розвитку цивільного захисту провідних країн світу.

Тема 1.2 Законодавча та нормативно-правова база щодо сфери ЦЗ в світовій практиці.

Тема 1.3 Державна політика у сфері цивільного захисту країн Європейського союзу та світу.

Тема 1.4 Загальні підходи до побудови структури системи цивільного захисту Європейського союзу.

Тема 1.5 Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн ЄС та їх завдання.

Тема 1.6 Роль і місце органів виконавчої влади в забезпеченні захисту населення і територій від НС країн Європейського союзу.

Модульний контроль № 2

Тема 2.1 Види, класифікація АРС, порядок їх створення і організація діяльності в країнах західної Європи. Механізм цивільного захисту Європейського союзу.

Тема 2.2 Взаємодія – як складна динамічна система. Умови успішного функціонування системи, розподіл повноважень у сфері ЦЗ в країнах західної Європи.

Тема 2.3 Координація як Механізм і форма управління сферою цивільного захисту в Європейському союзі.

Тема 2.4 Добровільні пожежні організації. Добровільні формування цивільного захисту.

Тема 2.5 Загальний стан збройних сил провідних країн світу. Євроатлантична інтеграція України.

Тема 2.6 Механізм цивільного захисту Європейського союзу
Модернізація системи цивільного захисту та Європейська інтеграції України.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота
- й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1 Історія розвитку цивільного захисту провідних країн світу.	8	2	2		4	
Тема 1.2 Законодавча та нормативно-правова база щодо сфери ЦЗ в світовій практиці.	8	2	2		4	
Тема 1.3 Державна політика у сфері цивільного захисту країн Європейського союзу та світу.	8	2	2		4	
Тема 1.4 Загальні підходи до побудови структури системи цивільного захисту Європейського союзу.	8	2	2		4	
Тема 1.5 Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн ЄС та їх завдання.	8	2	2		4	
Тема 1.6 Роль і місце органів виконавчої влади в забезпеченні захисту населення і територій від НС країн Європейського союзу.	6		2		4	

Разом за модулем 1	46	10	12		24	
Модуль 2.						
Тема 2.1 Види, класифікація АРС, порядок їх створення і організація діяльності в країнах західної Європи. Механізм цивільного захисту Європейського союзу.	8	2	2		4	
Тема 2.2 Взаємодія – як складна динамічна система. Умови успішного функціонування системи, розподіл повноважень у сфері ЦЗ в країнах західної Європи.	8	2	2		4	
Тема 2.3 Координація як Механізм і форма управління сферою цивільного захисту в Європейському союзі.	8	2	2		4	
Тема 2.4 Добровільні пожежні організації. Добровільні формування цивільного захисту.	8	2	2		4	
Тема 2.5. Загальний стан збройних сил провідних країн світу. Євроатлантична інтеграція України.	8	2	2		4	

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, проведення термінологічних диктантів, виконання письмових завдань, контрольної роботи.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальних занять		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	5	0	0
	семінарське заняття*	6	5	30
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 1				40
Модуль № 2	Лекції	5	0	0
	семінарське заняття*	6	5	30
	Модульна контрольна робота*	1	10	10
Разом за модуль № 2				40
Разом за поточний контроль				80
II. Індивідуальна самостійна робота				10
III. Екзамен				10
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих навичок під час виконання завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 балів – питання розкриті в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

4 бали – питання розкриті, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

3 бали – розкрито одне питання в повному обсязі, а друге питання розкрито частково, у звіті допущені значні граматичні чи стилістичні помилки.

2 бали – обидва питання розкриті частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

1 бал - одне питання розкрито частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – вірно розкрито два питання з дотриманням всіх вимог до виконання;
я;

8-9 балів – вірно розкрито дві питання, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

- 5-7 балів – розкрито півтора питання;
1-4 бали – розкрито одне питання;
0 балів – відповідь відсутня.

Перелік питань для підготовки до модульного контролю № 1:

1. Історія розвитку цивільного захисту провідних країн світу
2. Основні віхи історії розвитку цивільного захисту, їх особливості, тенденції, порівняльний аналіз.
3. Законодавча та нормативно-правова база щодо сфери ЦЗ в світовій практиці. Закони, постанови, розпорядження, положення тощо.
4. Сучасний стан законодавчої бази, перспективи її розвитку проекти нових документів.
5. Державна політика у сфері цивільного захисту країн Європейського союзу та світу.
6. Стратегія і політика держав західної Європи щодо вдосконалення і підвищення надійності функціонування системи цивільного захисту Європейського союзу.
7. Мета, принципи і завдання цивільного захисту держав західної Європи.
8. Євроінтеграція цивільного захисту в Україні, пріоритети розвитку, проблеми та шляхи їх вирішення
9. Система цивільного захисту, як гарант безпеки Європейського союзу.
10. Загальні підходи до побудови структури системи цивільного захисту Європейського союзу.
11. Структури систем цивільного захисту і їх підсистеми країн західної Європи.
10. Порядок створення підсистем та організація їх діяльності.
11. Система цивільного захисту та органи управління.
12. Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн Європейського союзу та їх завдання.
13. Урядові органи державного нагляду у сфері цивільного захисту країн Європи, повноваження та відповідальність.
14. Органи оперативного реагування на НС, організація оперативного управління під час виникнення НС, регіональні і місцеві органи управління службами цивільного захисту країн Європейського союзу – сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення.
15. Роль і місце органів виконавчої влади в забезпеченні захисту населення і територій від НС країн Європейського союзу.
16. Завдання місцевих органів влади у сфері цивільного захисту структура управління. правове регулювання функціонування місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування щодо питань ЦЗ країн західної Європи.
17. Загальні підходи до побудови структури системи цивільного захисту Європейського союзу.

18. Структури систем цивільного захисту і їх підсистеми країн західної Європи.
19. Порядок створення підсистем та організація їх діяльності.
20. Система цивільного захисту та органи управління.
21. Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн Європейського союзу та їх завдання.
22. Урядові органи державного нагляду у сфері цивільного захисту країн Європи, повноваження та відповідальність.
23. Органи оперативного реагування на НС, організація оперативного управління під час виникнення НС, регіональні і місцеві органи управління службами цивільного захисту країн Європейського союзу – сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення
24. Роль і місце органів виконавчої влади в забезпеченні захисту населення і територій від НС країн Європейського союзу.
25. Завдання місцевих органів влади у сфері цивільного захисту структура управління. правове регулювання функціонування місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування щодо питань ЦЗ країн західної Європи

Перелік питань для підготовки до модульного контролю № 2:

1. Види, класифікація АРС, порядок їх створення і організація діяльності в країнах західної Європи.
2. Склад сил і засобів підсистем та їх місцевих ланок.
3. Порядок їх утворення, формування та організація функціонування відповідно до специфіки діяльності в країнах Євросоюзу.
4. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації НС, керівництво аварійно-рятувальними роботами в країнах Євросоюзу.
5. Взаємодія як складна динамічна система.
6. Умови успішного функціонування системи, розподіл повноважень у сфері ЦЗ в країнах західної Європи.
7. Роль і місце спеціально уповноважених центральних і місцевих органів виконавчої влади ЦЗ у налагоджуванні і відпрацьованні механізму взаємодії сил і засобів цивільного захисту у різних рамках функціонування системи цивільного захисту в країнах Європи.
8. Теорія і практика взаємодії.
9. Координація як механізм і форма управління сферою цивільного захисту в Європейському союзі.
10. Повноваження щодо здійснення функцій з координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ в країнах Європейського союзу.
11. Роль і місце спеціального центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ в забезпеченні координації дій органів виконавчої влади під час ліквідації НС.
12. Добровільні пожежні організації у системах цивільного захисту

зарубіжних країн у контексті завдань органів публічної влади у сфері національної безпеки

13. Загальний стан збройних сил провідних країн світу та суміжних держав, напрямки їх реформування та розвитку

14. Модернізація системи цивільного захисту в контексті європейської інтеграції України, напрямки співпраці у реалізації європейської політики у сфері цивільного захисту.

Індивідуальна самотійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самотійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самотійної роботи здобувачів

(оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самотійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
- 8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
- 6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
- 5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
- 4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
- 3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
- 2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
- 1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
- 0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самотійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самотійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

*Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самотійної
роботи здобувачів вищої освіти:*

1. Історія розвитку цивільного захисту провідних країн світу.
2. Основні віхи історії розвитку цивільного захисту, їх особливості, тенденції, порівняльний аналіз.
3. Законодавча та нормативно-правова база щодо сфери ЦЗ в світовій практиці. Закони, постанови, розпорядження, положення тощо.
4. Сучасний стан законодавчої бази, перспективи її розвитку проекти нових документів.
5. Державна політика у сфері цивільного захисту країн Європейського союзу та світу. Стратегія і політика держав західної Європи щодо вдосконалення і підвищення надійності функціонування системи цивільного захисту Європейського союзу. Мета, принципи і завдання цивільного захисту держав західної Європи.
6. Євроінтеграція цивільного захисту в Україні, пріоритети розвитку, проблеми та шляхи їх вирішення. Система цивільного захисту, як гарант безпеки Європейського союзу.
7. Загальні підходи до побудови структури системи цивільного захисту Європейського союзу. Структури систем цивільного захисту і їх підсистеми країн західної Європи.
8. Порядок створення підсистем та організація їх діяльності. Система цивільного захисту та органи управління
9. Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн Європейського союзу та їх завдання. Урядові органи державного нагляду у сфері цивільного захисту країн Європи, повноваження та відповідальність.
10. Органи оперативного реагування на НС, організація оперативного управління під час виникнення НС, регіональні і місцеві органи управління службами цивільного захисту країн Європейського союзу – сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення
11. Склад і структура спеціальних уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань цивільного захисту країн Європейського союзу та їх завдання. Урядові органи державного нагляду у сфері цивільного захисту країн Європи, повноваження та відповідальність.
12. Органи оперативного реагування на НС, організація оперативного управління під час виникнення НС, регіональні і місцеві органи управління службами цивільного захисту країн Європейського союзу – сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення
13. Роль і місце органів виконавчої влади в забезпеченні захисту населення і територій від НС країн Європейського союзу
14. Завдання місцевих органів влади у сфері цивільного захисту структура управління. правове регулювання функціонування місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування щодо питань ЦЗ країн західної Європи.
15. Види, класифікація АРС, порядок їх створення і організація діяльності в країнах західної Європи. Склад сил і засобів підсистем та їх місцевих ланок.

Порядок їх утворення, формування та організація функціонування відповідно до специфіки діяльності в країнах Євросоюзу.

16. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації НС, керівництво аварійно-рятувальними роботами в країнах Євросоюзу.

17. Взаємодія – як складна динамічна система. Умови успішного функціонування системи, розподіл повноважень у сфері ЦЗ в країнах західної Європи.

18. Роль і місце спеціально уповноважених центральних і місцевих органів виконавчої влади ЦЗ у налагоджуванні і відпрацьовані механізму взаємодії сил і засобів цивільного захисту у різних рамках функціонування системи цивільного захисту в країнах Європи. Теорія і практика взаємодії.

19. Координація як механізм і форма управління сферою цивільного захисту в Європейському союзі. Повноваження щодо здійснення функцій з координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ в країнах Європейського союзу.

20. Роль і місце спеціального центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ в забезпеченні координації дій органів виконавчої влади під час ліквідації НС

21. Добровільні пожежні організації у системах цивільного захисту зарубіжних країн у контексті завдань органів публічної влади у сфері національної безпеки Роль і місце спеціального центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ в забезпеченні координації дій органів виконавчої влади під час ліквідації НС.

22. Загальний стан збройних сил провідних країн світу та суміжних держав, напрямки їх реформування та розвитку

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі екзамену.

Кожен варіант контрольної роботи складається з двох теоретичних питань. Теоретичне питання оцінюється за повнотою відповіді.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 10 балів):

10-9 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання, з повним дотриманням вимог до виконання;

8-7 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

6-5 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

4-3 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

2-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання.

Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Освітньо-наукова програма вищої освіти «Цивільний захист» підготовки доктора філософії зі спеціальності 263 «Цивільна безпека» галузь знань 26 «Цивільна безпека».
  2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
  3. Кодекс цивільного захисту України.
  4. ДСТУ 3891-99 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
  5. Основи управління в органах і підрозділах ДСНС України. Навчальний посібник / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. — Харків: УЦЗУ, 2021. — 367 с.
  6. Міжнародне співробітництво з питань цивільного захисту [Електронний ресурс] // Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2011 році. — Режим доступу : http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2011/6_8_2011.pdf.
  7. European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between territorial communities or authorities / Council of Europe, 1980. Ратифікована Україною 14 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. — 1993. — № 36.
  8. Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій (Гельсінкі, 17 березня 1992 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
  9. Досвід роботи органів управління та сил Цивільної оборони України щодо ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. — К.: Чорнобильінтерінформ, 2002. — 103 с.
  11. Співробітництво з Європейською комісією [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/inter/coop/osce/main.ua.php?p=1>.
- Допоміжна:
12. Комарницький В. М. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій в Україні / В. М. Комарницький. — Луганськ : РВВ

ЛАВС, 2002. — 150 с.

13. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення [Електронний ресурс] // Протокол від 21.04.1992 р. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_065.

14. Договір між Урядом України та Урядом Республіки Польща про оперативне сповіщення про ядерні аварії, обмін інформацією та співробітництво у галузі ядерної безпеки і радіаційного захисту // Офіційний вісник України. — 2006. — № 39. — Ст. 2645.

15. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про оперативне сповіщення про ядерні аварії та обмін інформацією в галузі ядерної та радіаційної безпеки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

16. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво та взаємну допомогу в галузі попередження катастроф, стихійних лих, інших надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків : ратифіковано Законом України від 16 січня 2003 р. № 450-IV // Офіційний вісник України. — 2003. — № 7. — Ст. 274.

17. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Болгарія про оперативне сповіщення про ядерні аварії та співробітництво в галузі ядерної і радіаційної безпеки // Офіційний вісник України. — 2004. — № 2. — Том 2. — Ст. 113.

18. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грецької Республіки про співробітництво в галузі попередження промислових аварій, стихійних лих та ліквідації їх наслідків: ратифіковано Законом України від 12 вересня 2002 р. № 153-IV // Офіційний вісник України. — 2002. — № 41. — Ст. 1901.

19. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про співробітництво і взаємну допомогу у разі виникнення 9 надзвичайних ситуацій : ратифіковано Законом України від 26 грудня 2002 р. № 382-IV // Офіційний вісник України. — 2003. — № 3. — Ст. 68.

20. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво в галузі запобігання надзвичайним ситуаціям і ліквідації їхніх наслідків : подано на ратифікацію Постановою КМУ від 11 липня 2007 р. № 909 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

21. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Литовської Республіки про співробітництво і взаємну допомогу в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків // Офіційний вісник України. — 2004. — № 31. — Ст. 2126.

22. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про співробітництво та надання взаємної допомоги в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їхніх наслідків : ратифіковано Законом України від 19 жовтня 1999 р. № 1163-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 50. — Ст. 440.

23. Прийняття законопроекту (реєстр. № 0081) Угоди між Кабінетом

Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво в галузі запобігання надзвичайним ситуаціям і ліквідації їх наслідків [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

24. Про надання допомоги у проведенні пошуково-рятувальних робіт у Республіці Індія, яка постраждала від землетрусу : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2001 р. № 20-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

25. Циганкова Т. М. Міжнародні організації : [навч. посіб.] / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордєєва — К. : КНЕУ, 2001. — [вид. 2-ге, перероб. і доп.]. — 340 с.

26. Сапон В. Зарубіжний досвід захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / В. Сапон // Надзвичайна ситуація. — 2001. — № 9. — С. 34—36.

27. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2005 році. — К. : Чорнобильінтерінформ, 2006. — 241 с.

28. Реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру [Електронний ресурс] // Сайт газети «Флот України». — Режим доступу: http://www.fleet.sebastopol.ua/index.php?article_to_view=911.

29. Спільна робота ДСНС України з організаціями системи ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/inter/coop/un/main.ua.php?p=1>.

30. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні : моногр. / [Ю. О. Куц, С. В. Болдирєв, А. Є. Тамм та ін. ; за заг. ред. Ю. О. Куца]. — Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ „Магістр”, 2004. — 180 с.

31. Рішення про Корпус сил Співдружності Незалежних Держав для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру (укр/рос) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. — 2004. — № 4. (Книга 2). — ст. 1042.

32. Берлач А. І. Основи економічної безпеки : [навч. посіб.] / А. І. Берлач, Т. В. Філіпенко. — Донецьк : Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2007. — 234 с.

ДОДАТКОВА

1.Белікова К.Г. Теоретико-методологічні засади функціонування та розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту України : дис. д-ра наук держ. упр. : 25.00.02 / Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2021. 504 с.

2.Закон України «Про цивільну оборону України» від 03.02.1993 р. No 2974-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-12#Text>

3.Закон України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 р. No 1859-IV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1859-15#Text>

4.Кодекс цивільного захисту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

5.Клименко Н.Г. Єдина державна система цивільного захисту: складові, завдання та режими функціонування. Інвестиції: практика та досвід

URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2015/23.pdf

6.Клименко Н.Г. Сутність механізму цивільного захисту ЄС та перспективи набуття Україною повноправного членства в ньому.

Публічне урядування. 2022. С.23–33.7.

7.Лещенко О.Я. Трансформація системи цивільного захисту України в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів гібридного типу : дис. .к. політ.н. : 21.01.01 / Національний інститут стратегічних досліджень .Київ, 2020. 293 с.8.

8.Подскальна О.А. Приєднання України до механізму цивільного захисту європейського союзу –дин із пріоритетів її європейського вибору. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 19. С. 130–134.

9.Потеряйко С.П. Теоретико-методологічні засади становлення та розвитку системи державного управління сферою цивільного захисту України : дис. ... д.держ.упр. : 25.00.05 / Міжрегіон. акад. упр. персоналом. Київ, 2022. 498 с.

10.Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, щодо участі України в Механізмі цивільного захисту Союзу. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3434-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3434-20)

20.Терент'єва А. В., Твердохліб О. С. Механізм цивільного захисту ЄС в умовах пандемії COVID-19.

Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України.2020. Вип. 2. С. 110 –117.12.

Інформаційні ресурси

1.www.dsns.gov.ua

2.www.mvs.gov.ua

3.www.rada.gov.ua

4.www.kmu.gov.ua

Розробник:

Заступник начальника кафедри
управління та організації діяльності
у сфері цивільного захисту,
к.е.н., доцент

Олександр ЯЩЕНКО